

Nitel Makalelerin Yöntem Analizi

Method Analysis of Qualitative Articles

Ayşe Betül AKDEMİR¹, Abdurrahman KILIÇ²

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 02.12.2020

Kabul Tarihi: 02.10.2021

Yayın Tarihi: 01.11.2021

Anahtar Kelimeler

Nitel desenler

Yöntem

İçerik analizi

Betimsel analiz

Özet

Bu çalışmanın amacı nitel araştırma yöntemleri kullanılarak hazırlanan makalelerin yönetsel analizlerini yapmaktır. Nitel yaklaşımın benimsendiği çalışma iç içe geçmiş tek durum desenine sahiptir. Çalışma grubu amaçlı örnekleme türlerinden maksimum çeşitlilik ve ölçüt örnekleme teknikleriyle belirlenmiş olan TR Dizin Sosyal ve Beşerî Bilimler Veri Tabanı Dergi Listesi'nde yer alan 46 eğitim bilimleri ve sosyal bilimler dergisi ile bu dergilerin 2019 yılı 1. sayısında yayımlanan, nitel yaklaşımla hazırlanmış 187 makaledir. Çalışma verileri betimsel analiz ve içerik analizi ile çözümlenmiştir. İncelenen makalelerin önemli bir bölümünde nitel araştırma yöntemlerine uygunluk bakımından sorunların olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında incelenen makalelerde farklı nitel desenlerin kullanıldığı belirlenmiştir. İncelenen makalelerde öne çıkan sonuçlar bu çalışmaların önemli bir kısmında kullanılan desenlerin, seçilme nedeninin yeterince açıklanmadığı, yanlış isimlendirildiği, kuramsal açıklamaların eksik ya da hatalı olduğu ve hatta bazı çalışmalarda desen bilgisine yer verilmediği yönündedir. Bu çalışmada ulaşılan sonuçlar nitel literatürde yer almayan kimi desenlerin kullanıldığını, var olan desenlerin kullanımının da hatalar barındırdığını ortaya koymaktadır. Bu durum çalışmaların niteliksel olarak yeterli olmadıklarını şeklinde yorumlanabilir.

Abstract

The purpose of this study is to make methodological analysis of articles prepared using qualitative research methods. The study in which the qualitative approach is adopted has single-case embedded design. It is 187 articles prepared in qualitative approach, published in the first issue of 2019 journals and social sciences journal published in TR Directory Social and Humanities Database Journal List, which is determined by maximum variation sampling and criterion sampling techniques, which are among the sampling types for study groups. The study data were analyzed by descriptive analysis and content analysis. It has been determined that there are problems in terms of compliance with qualitative research methods in a significant part of the articles examined. It was determined that different qualitative designs were used in the articles examined within the scope of the study. The prominent results in the articles reviewed are that the reasons for choosing the patterns used in most of these studies are not sufficiently explained, that they are misnamed, that theoretical explanations are incomplete or erroneous, and even some studies do not include pattern information. The results obtained in this study reveal that some designs that are not included in the qualitative literature are used, and that the use of existing designs contains errors. This situation can be interpreted as the studies are not qualitatively sufficient.

Key Word

Qualitative design

Methodology

Content analysis

Descriptive analysis

Atf için:

For Citation

Akdemir, A. B. & Kılıç, A. (2021). Nitel makalelerin yöntem analizi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [MSKU Journal of Education]*, 8(2), 486-502. DOI: 10.21666/muefd.834707

¹ Düzce Üniversitesi, ayseakdemir@duzce.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5939-6511

² Düzce Üniversitesi, abdurrahmankilic@duzce.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2704-2951

Bilimsel araştırmalarda sağlıklı ve güvenilir sonuçlara ulaşma, araştırmanın amaçlarına en uygun yöntemin belirlenmesine ve etkili bir biçimde uygulanmasına bağlıdır. Bu durum tercih edilen bilimsel araştırma yöntemlerinin kuramsal temellerini bilinmesini gerektirmektedir. Russell'e (2019) göre bilim, öncelikle bilgidir; gerçek dünyaya ilişkin güvenilir ve geçerli bilgi edinmenin en güvenilir yoludur. Bu yönüyle bilim makul bir inanca ilişkin en özlü paradigma olarak nitelendirilir (Gimbel, 2017). Hammaddesi sorular olan bilimsel bilgi (Audi, 2018) insanın, evrendeki örüntüleri, yasaları, düzenlilikleri kavrama ve bunları farklı biçimlerde kullanabilme yeteneğini ifade eder. Bu bağlamda değerlendirildiğinde bilimsel bilgi insanlık tarihinin kalbinde yer alır (Whitfield, 2018). İnsanın varlık sahasına çıktığı günden itibaren meydana getirdiği teknik, araç ve beceri birikimi bilimsel teorilerin ve yöntemlerin gelişmesine kapı aralamıştır (Mason, 2019). İnsanın aynı varlık alanını farklı yönleriyle görme becerisi bilim ve felsefede ilerlemeyi, çeşitliliği ve ilerlemeyi tetikleyici çatışmaları beraberinde getirmiştir (Mengüşoğlu, 2017). Russell (2019) bilimin yükselişinin her ne kadar ilerlemenin gerektirdiği unsurları sağlasa da kendi başına hakiki bir ilerlemeyi garantileyemeyeceğine vurgu yapar. Ona göre yaşama dair dengeli bir bakış açısına ulaşabilmek için bilim ve bilgeliğin dengelinin kurulması gereklidir (Cevizci, 2014). Aklın dengeleyicisi olarak bilim, fiziksel doğaya ilişkin ilkeleri tam olarak anlamamızı sağlar. Ancak toplumla arasındaki boşluğun felsefe ile doldurulmasına ihtiyaç vardır (Frank, 2017). Yeterli bilimsel formasyona sahip filozoflar şekillenmekte olan bilimin içinde işleyen felsefi kavramları yargılayarak dengeyi sağlarlar (Lecourt, 2013).

İnsan varlığının bir eylemi, bir ürünü olarak bilim, insandan ve değerden tümüyle bağımsız değildir (Guénon, 1990). Ancak kimi zaman düşünceyi dünyevileştirerek, değerler ve hüküm verme ölçütleri üzerinde etki yaratabilmektedir (Moses & Knutsen, 2020). Ne var ki, değer yargılarına dönük bilişsel işleyiş, sadece ulaşmak istenen amaçları ve bunların altında yatan idealleri anlamakla ve empati kurarak analiz etmekle kalmaz aynı zamanda bunları eleştirel biçimde yargılayabilir de (Weber, 2017). Bilim doğası, kapsamı ve ürettiği teknikle sosyal yaşamı ve geleneksel kurumları değişime itmekte (Gillies, 2018) dolayısıyla insanın fiziksel ve sosyal çevreyle ilişkisini düzenleyerek kendi olma kabiliyetini geliştirmektedir (Russell, 2019). Bu, bilimin insan yaşamı üzerinde yarattığı etkidir (Gillies, 2018). Bu etki bağlamında şekillenen insan hakkında bir şeyler bilmek sosyal bilimlerin hedefidir: Sayısı olmayan ilginç, sistemli, tuhaf, inanılmaz, aşikâr, karmaşık şeyler (Abbott, 2013). Sosyal bilimlerin gündelik bilgi ve doğa bilimiyle nasıl bir ilişki içinde olduğu; sosyal bilimlerin doğa bilimini taklit etmesinin gerekli olup olmadığı türünde tartışmalar bilimsel araştırmaların yöntem ve felsefeleriyle ilgili temelleri ve karşıtlıkları oluştururlar (Sayer, 2019). Benimsenen görüşler, gerçek ve nesnel bir dünyanın var olması bağlamında ontolojik zeminde; dünyayı bilmenin olasılığı ve bilginin türleri bağlamında epistemolojik zeminde; bilgiyi elde etmek üzere teknik aletler bağlamında yöntembilimsel zeminde karşı karşıya gelirler (Corbetta 2003; Akt. Porta, Keating, 2019). Yaklaşımlara ilişkin tartışmalar genellikle iki temel paradigma odağında kendini gösterir: Pozitiviste karşı hümanist, nicele karşı nitel (Creswell, 2017a).

Pozitivist paradigma, sosyal dünyanın doğal dünyayı tanıma teknikleriyle keşfedebileceğini ve sosyal bilimlerin fen bilimleri metodolojisini kullanılabileceğini savunur. Bu etki ile toplumsal olguların araştırılmasında sosyal bilimcilerin doğa bilimcilerini taklit etmeye çalıştıkları görülmüştür (Guénon, 1990). Pozitivist paradigmanın kırılma noktası (Sayer, 2019) bilimin, tümevarımcıların iddia ettiği gibi gözlemlerle değil aksine tahminle başladığı fikridir. Bilim insanı bu tahminlerini deney ve gözlemlerle çürütmeye çalışır. Bu bağlamda 'Bilim, teorilerin yanlışlanmasıyla ilerler' (Popper, 2019). Pozitivist paradigmayı eleştirenlere göre ise sosyal olgular doğa bilimlerinden farklı bir biçimde araştırılmalıdır (Baert, 2017). İnsan hayatı esasen anlam, dil, refleksif düşünce ve iletişim içeren bir hayattır (Benton, & Craib, 2018). Fiziksel olgular açıklanırken tercih etme, karar verme, niyetlenme gibi zihinsel süreçlere işaret eden yer olmamasına rağmen, toplumsal olgular açıklanırken bunların kullanılması uygun ve gereklidir. Bu önemli bir epistemolojik meseledir (Gordon, 2015). Bu açıdan değerlendirildiğinde toplum bilimlerinde sağlam bir fikir birliğinin sağlanması olağanüstü çetin şartlar gerektirir (Kuhn, 2019).

Pozitivist paradigmaya karşı gelişen yorumlayıcı paradigma (Arthur, Waring, Coe, & Hedges, 2017) çoğu kez pozitivizme temel ve radikal bir alternatif olarak görülür (Berg & Lune, 2015; Porta, 2019). Yorumbilim olarak da adlandırılan bu yaklaşım, insanların eylemlerine yükledikleri anlamları araştırır ve çoğu zaman rasyonalitenin doğasını açıklamaya çalışır (Benton, & Craib, 2018). Bu bir anlamı diğerinden ayırt etmek için fenomeni bağlı olduğu temel bağlam içerisinde yorumlama zorunluluğu getirir (Moses & Knutsen, 2020). İnsanların davranış, ürün ve ilişkilerinin anlaşılması, tamamen bunları oluşturan ya da uygulayanların öz anlayışlarının yeniden inşasına dayandığını savunan yaklaşıma göre

başkalarını anlamak, onların yaptıklarının anlamını anlamakla mümkündür. Bu ise onların bakış açısından bakarak kazanılabilir (Fay, 2017). Bu bağlamda yorumbilim hiçbir şeyin belirli bir bakış açısından bağımsız yorumlanamayacağına dikkat çekerek, çalışılan kişilerin bağlamdaki bakış açılarını yakalamanın ve açıklamanın birinci öncelik olduğunun altını çizer (Patton, 2018). Böylelikle üzerinde çalışılan hayat hakkında görüş yükselir, çoğaltır ve bilgi gelişerek derinleşir (Charmaz, 2015). Bu çerçevede bakıldığında nitel paradigmanın odağı sosyal fenomen algıdan bağımsız değildir (Habermas, 2011). Bilgi öznel ve sosyal olarak yapılandırılır. Bireysel, sosyal içerik eşsizdir bu nedenle ne genelleme istenir ne de mümkündür. Araştırma, durumları anlama ve farklı aktörlerin bu durum üzerindeki etkisini anlamaya odaklanır. Araştırmacının değer ve inançlarını anlamak, iddialarını anlamak için önemlidir (Arthur vd., 2017).

Nitel paradigma içerisinde canlandırıcı ve zaman zaman da zahmetli bir çeşitlilik bulunur (Patton, 2018). Yöntem olarak da nitelenebilen bu çeşitlilik dünyaya özenle düşünülmüş biçimde yaklaşmayı ifade eder (Sayer, 2019). Ancak yöntembilim, epistemoloji ve kuramlardan bağımsız düşünüldüğünde yöntemler veri elde etmeden öteye geçemez (Porta & Keating, 2019). Oysaki bilimsel yöntemin insanın kararları üzerinde dinamik ve yaratıcı nitelikte bir etkisi vardır (Mason, 2019). Nitel araştırmaların güçlü yönlerinden biri önceden tespit edilmiş bir hipotez olmaksızın bir duruma tümevarımsal ve doğal araştırma stratejisi ile yaklaşmasıdır. Anlayış ve kuram, alan çalışmalarındaki deneyimlerden ortaya çıkar ve veriler temel alınarak oluşturulur. Problem açık bir zihinle alana nasıl yaklaşılacağıdır. Örneğin fenomenolojide üzerinde çalışılan fenomenin özüne ulaşmak için hem alan çalışması hem de analiz sürecinde önyargılar ve eğilimler hakkında bilgilenmek ve onları göz önüne almak önemlidir (Patton, 2018). Miles ve Huberman (2016) farklı araştırmacılara ait nitel araştırma sınıflamalarını ‘...olabildiğince kapsamlı ve açıklayıcı’ bulmakla birlikte bu sınıflamaların hem farklı nitel araştırmaları tanımlama biçimlerinde hem de onları ayırmak için kullanılan ölçütlerde temel olarak yetersiz kaldıkları sonucuna ulaşmıştır. Onlara göre zihin herhangi birini diğerinden ayırmaya çalışıldığında başarısız olmaktadır. Patton’a (2018) göre ise bu karmaşıklık bazı yaklaşımların birleştirilerek uygulanmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin herhangi bir araştırmacı heuristik feminist (yönelimsel) çalışabilir yani feminist bakış açısı ile heuristik bir araştırmaya başlayabilir. Nitel desenlerin çeşitliliği altı temel soruya verilen cevaplar ile ayrılmaktadır: (1) Gerçekliğin doğası hakkında nelere inanırız? (2) Bildiğimiz şeyleri nasıl biliriz? (3) Dünyayı nasıl incelemeliyiz/araştırmalıyız? (4) Bilinmeye değer olan şeyler nelerdir? (5) Hangi soruları sormamız gerekmektedir? (6) Araştırmaya kişisel olarak nasıl katılırız?

Nitel desenler problemin belirlenmesiyle başlayan veri toplama, analiz ve raporlama ile devam eden genel araştırma sürecine sahiptir. Fakat farklı ölçülerde, gözlem, görüşme, doküman ve görsel-işitsel materyal ihtiva eden veri toplama araçlarından faydalanırlar (Maxwell, 2018). Desenler arasında örtük benzerlikler dikkate alınmalıdır: Anlatı araştırması, etnografi ve durum çalışması araştırması analiz birimi tek bir kişi olduğunda benzer görülebilir. Ancak toplanması gereken veri ve analiz süreci önemli ölçüde farklılık gösterecektir: Anlatı araştırmasında, katılımcının naklettiği öykülere odaklanılıp kronolojik sıralama yapılırken etnografide bireyin özkültürü bağlamındaki öykülerin ortamına odaklanılır. Durum çalışması araştırmasında çoğunlukla temaya örnek olabilecek tek bir durum belirlenir ve araştırmacı bu duruma ilişkin koşulları ayrıntılı betimler. Yalnızca bir birey üzerinde çalışmak istemesi durumunda önerilecek yaklaşım, anlatı araştırması ya da tek durum çalışmasıdır. Çünkü etnografinin odağı kültürün çok kapsamlı bir resmini sunmaktır (Creswell, 2018).

Bir hayatı araştırmak, kuram oluşturmaktan ya da kültürel bir grubun davranışlarını açıklamaktan daha farklıdır. Nitel desenler özünde örtüşmesine rağmen, kimi yaklaşımların tek disiplinli gelenekleri varken (sosyoloji kökenli kuram oluşturma gibi) kimilerinin daha geniş disiplinler arası arka planı bulunmaktadır. Bir olguyu ya da durumu derinlemesine resmedebilmek için fenomenolojide yalnızca görüşme, durum çalışması araştırmasında ise birden fazla form kullanılır. Veri analizi aşamasında farklılıklar çok barizdir. Kuram oluşturma en spesifik iken anlatı araştırmasının daha az tanımlı olması gibi. Veri analizinde uygulanması gereken basamaklar da değişiklik göstermektedir. Fenomenolojide basamaklar daha kapsamlı iken etnografide birkaç basamak. Tüm yaklaşımlarda ulaşılan sonucu, yazılı rapor, geçirdiği tüm süreçler şekillenir. Buna göre bireyin hayatına dair hikayeler, anlatı araştırması; bir olgunun deneyimine dair özün belirlenmesi, fenomenoloji; görsel bir model yoluyla sunulan bir kuram, kuram oluşturma; aynı kültürü paylaşan bir gruba bütüncül bir bakış, etnografi; bir durum ya da sınırlandırılmış sisteme dair derinlemesine bir çalışma durum çalışmasıdır (Creswell, 2018; Glesne, 2015).

Kuramsal çerçevede tartışıldığı üzere nitel araştırma yaklaşımı sahip olduğu doğallık ve esneklik sayesinde sosyal araştırmaların özüne daha uygundur. Bu araştırmanın temel amacı nitel araştırma yöntemi ile yapıldığı ifade edilen makalelerin yöntem bölümünün nasıl açıklandığını ortaya koymaktır. Bu sayede makalelerin nitelik düzeyleri ve yöntem analizleri hakkında fikir sahibi olunması amaçlanmıştır. Eğitim araştırmalarında nitel yaklaşıma olan ilginin her geçen gün artması ve araştırmacıların yöntemin uygulama sürecinde yaşadıkları sorunlar düşünüldüğünde bu çalışmanın alana ilişkin sentez bilgi sunması bakımından nitel yaklaşımı benimseyen araştırmacıların ilgisini çekeceğine ve çalışmalarında rehberlik edeceğine inanıyoruz.

Yöntem

Araştırma Modeli

Nitel araştırma yaklaşımına göre temellendirilen bu çalışma durum çalışması desenine sahiptir. Nitel araştırma dünyaya dair yorumlayıcı ve doğal bir yaklaşımdır (Denzin ve Linkoln, 2018). Nitel paradigma içerisinde özgün bir desen olan durum çalışması (Creswell, 2018; Silverman, 2018; Stake, 1995) tek ya da az sayıda duruma yakından ve derinlemesine anlama ve ortaya koyma isteğidir (Yin, 2017: 4). Durum çalışması güncel bir olgunun gerçek bağlamında ele alınmasını sağlar (Merriam, 2018). Bu desen hem betimleyici/açıklayıcı bir araştırma sorusuna cevap arandığı hem de değerlendirmeye ihtiyaç duyulduğu durumlara uygundur (Silverman, 2018; Yin, 2017). Bu çalışmanın analiz birimi nitel yaklaşıma sahip makalelerin yöntem özellikleridir. Durum birden fazla analiz birimi içerdiğinde bu durum içerisindeki alt birim ya da alt birimlere yoğunlaşılır. Bu ise iç içe geçmiş durumları ortaya çıkarır (Yin, 2017). Yöntem kategorilerinin birden fazla olmasından dolayı bu çalışma iç içe geçmiş durum çalışması olarak nitelendirilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmanın deseni iç içe geçmiş tek durum deseni olarak belirlenmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu TR Dizin Sosyal ve Beşerî Bilimler Veri Tabanı Dergi Listesi'nde yer alan 46 eğitim bilimleri ve sosyal bilimler dergisi ile bu dergilerin 2019 yılı 1. sayısında yayımlanan, nitel yaklaşımla hazırlanmış, 187 makaleden oluşturulmuştur. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik ve ölçüt örnekleme yöntemlerinden yararlanılmıştır. Nitel araştırmalarda örneklem belirlemenin ilk aşaması kimin ya da neyin araştırma konusu olacağına karar vermektir. Bu amaçla çalışma grubunda bulunması gereken ölçütler veya nitelikler belirlenir. Bu ölçütler araştırmaya dâhil edilecek ve hariç tutulacak veri kaynaklarını seçmede kullanılır (Johnson ve Christensen, 2017). Amaçlı örnekleme, araştırılacak konu, olay ya da olguya ilişkin önemli bilgi kaynaklarına ulaşmada araştırmacıya yardımcı olur ve araştırılması istenen durumların derinlemesine incelenmesine imkân tanır (Patton, 2018). Miles ve Huberman'a (2016) göre, maksimum çeşitlilik örneklemesinin amacı, çeşitlilikleri belgelemek ve önemli genel-geçer kalıpları tanımlamaktır. Ölçüt örnekleme yönteminin temel amacı ise araştırma amaçları doğrultusunda belirlenmiş ölçütleri sağlayan veri kaynaklarından somut veriler elde edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bu araştırmada çalışma grubunun belirlenmesinde 2016 yılında değişen doçentlik başvuru şartları temel ölçüt alınmıştır (ULAKBİM TR Dizin dergilerinin doçentlik başvuru şartlarına dahil edilmesi). Bu bağlamda TR Dizin veri tabanı kullanılarak 2017-2019 yılları arasında eğitim araştırmaları ve sosyal bilimler alanında 73 dergi belirlenmiştir. Belirlenen aralıkta yapılan tarama sonucunda ulaşılan nitel yöntemle hazırlanmış makale sayısının fazla olması (659 makale) çalışma grubunun sınırlandırılması gerektirmiştir. Bu nedenle çalışma grubu dergilerin 2019 yılı 1. sayılarında yayımlanan makalelerle sınırlı tutulmuştur (Ek-1). Bu aşamada yayın dili Türkçe olmayan (7 dergi), ilgili sayıda belirlenen kriterlere nitel uygun makale bulunmayan (17 dergi), arşivinde nitel yaklaşımla hazırlanmış makale bulunmayan (1 dergi), veri toplama sürecinde TR Dizin kapsamı dışında olan (1 dergi) ve arşivine ulaşılamayan (1 dergi) çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır. Son düzenlemenin ardından çalışma grubu 46 dergi ve bu dergilerde yayımlanmış 187 makale olarak belirlenmiştir. Bu dergiler konu, yayıncı türü ve yayın aralığı bakımından maksimum çeşitlilik göstermektedir. Çalışma grubu kapsamında bulunan dergilere yönelik bilgiler Tablo 1'deki gibidir.

Tablo 1.

Çalışma Grubunda Bulunan Dergilere Yönelik Bilgiler

Yayıncı türü	Üniversite	Dernek	Kişi	Yayınevi	Resmi kurum	Sendika	Kuruluş/Vakıf
	30	5	4	3	1	1	2
Yayın aralığı (Yılda)	2 sayı		3 sayı		4 sayı		6 sayı
	20		12		11		3

Çalışma grubu makalelerinin belirlenmesinde ölçüt örneklem yönteminden yararlanılmıştır. Buna göre makale dahil etme kriterleri: (1) TR Dizin’de taranan eğitim bilimleri ve sosyal bilimler dergilerinde yayınlanmış olma, (2) 2019 yılında yayımlanmış olma, (3) Eğitim araştırması olma, (4) Araştırma makalesi türünde olma, (5) Nitel yaklaşımla hazırlanmış olma, (6) Yayın dili Türkçe olma. Hariç tutma kriterleri ise: (1) Araştırma makalesi türünde yayımlanmasına rağmen yöntem bilgisine yer vermeme, (2) Derleme makalesi türünde olmadır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri doküman inceleme yoluyla toplanmıştır. Doküman inceleme, amaçlanan hedefe odaklı bilgi içeren belgelerin özgün kelime ve kavramlar açısından taranmasıdır (Miles ve Huberman, 2016; Neuendorf, 2017). Dokümanlar, nitel araştırmalarda geleneksel veri toplama kaynaklarından biri olarak kabul edilir ve araştırmacılar için hazır bilgi kaynağıdır (Merriam, 2018). Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırma amaçlarına uygun bir makale inceleme formu (veri formu) hazırlanmıştır. Bu form; makalenin yayımlandığı dergi kodu, makale kodu, araştırma amacı, araştırma modeli, model tanımı, çalışma grubu, veri toplama yöntemi, veri toplama araçları, verilerin analizi, geçerlik ve güvenilirlik gibi yöntem basamaklarına ilişkin bilgilerin tematik çerçeveye göre kaydedilebileceği biçimde düzenlenmiştir. Çalışmanın veri kaynağı olan dergiler D1, D2, D3...; makaleler M1, M2, M3... şeklinde kodlanarak PDF formatında bilgisayar ortamında kayıt altına alınmıştır.

Verilerin Analizi

Nitel veriler karmaşık durumları aydınlatmaya yönelik güçlü bir potansiyele sahip olmakla birlikte araştırmacıya zengin bir içerik sunmaktadır. Nitel verinin sahip olduğu potansiyel ve içeriğin ortaya çıkması, doğru biçimde analiz edilmesiyle yakından ilişkilidir (Miles & Huberman, 2016). Bu araştırmanın veri analizinde nitel analiz türlerinden betimsel (tümdengelimsel) analiz ve içerik (tümevarımsal) analiz birlikte kullanılmıştır.

Bu çalışmada veri analizinin ilk basamağı betimsel analizdir. Betimsel analiz verilerin belirlenmiş temalar çerçevesinde özetlenmesi ve yorumlanmasıdır (Patton, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Buna göre incelenen makaleler, betimsel analiz için gerekli çerçevenin oluşturulması amacıyla hazırlanan makale inceleme formu kullanılarak; araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama yöntemi, veri toplama araçları, verilerin analizi, geçerlik ve güvenilirlik bilgilerine göre kodlanmıştır. Ardından formda yer alan analiz birimlerine göre kodlanan veriler düzenlenerek ilk kategoriler oluşturulmuştur. Böylelikle incelenen makalelerin yöntem basamaklarının genel özellikleri/eğilimleri ortaya konulmuştur. Bir sonraki aşamada, veri formunda yer alan analiz birimleri, tercih edilen desen odağında yeniden tasnif edilerek yöntem basamaklarına ilişkin ayrıntılı yeni formlar düzenlenmiştir/oluşturulmuştur. Bu sayede verilerin karşılaştırılması ve ihtiyaç duyulduğunda kontrol edilmesi kolaylaştırılmıştır.

Verilerin betimsel analizinin tamamlanmasının ardından incelenen makalelerin yöntem basamakları ile metodolojik uyumlarının belirlenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu amaçla veriler tematik içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi metin içeriği toplama ve analiz etme tekniği olarak (Neuman, 2014) farklı alanlarda doküman incelemesi için kullanılır (Neuendorf, 2017; Merriam, 2018). Bu analizle verilerin içinde saklı olan gerçekler (Yıldırım ve Şimşek, 2016) tutarlı ve anlamlı bir biçimde ortaya çıkarılır (Patton, 2018). İçerik analizi araştırma verilerini inceleme, verilerden kod üretme, temaları belirleme, tematik ağlar oluşturma, temaların bütünlüğünü sağlama ve yorumlama basamaklarından oluşur (Miles & Huberman, 2016; Robson, 2017). Buna göre çalışmada betimsel analizle genel çerçevede düzenlenen veriler içerik analiziyle derinleştirilerek, mevcut verileri açıklayacak kavramlara ve bağlamlara

ulaşmıştır. Başka bir ifadeyle betimsel analiz yoluyla tesis edilen verilerin derinlemesine incelenmesini sağlayabilmek amacıyla kavramsal temalar belirlenmiştir.

İnanırlık ve Tutarlılık

Araştırma çalışma grubunun belirlenmesinde dahil etme ve hariç tutma kriterleri belirlenmiş, bu kriterler bağlamında farklı özelliklerdeki dergilerden veri toplanmıştır. Bu sayede veri kaynağı çeşitlendirilmiştir. İncelenen makalelere yayımlandıkları dergiler yoluyla ulaşılarak orijinalikleri teyit edilmiştir. İncelenen makalelerin yöntem bölümleri araştırmacı tarafından özenle okunmuştur. Elde edilen veriler araştırmacı tarafından hazırlanan tematik veri formuna uygun biçimde kodlanmıştır. Tematik çerçevede düzenlenerek analiz edilen veriler bilgisayar ortamında kayıt altına alınmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz ve içerik analizini birlikte kullanma suretiyle derinlikli ve bütüncül bir analiz sağlanması amaçlanmıştır. Çalışmaya üç aydan daha uzun bir süre ara verilerek birinci analiz aşamasında olduğu gibi makalelerin yöntem bölümleri özenle okunmuş, veriler kodlanmış ve tüm analiz süreci tekrarlanmıştır. Birinci ve ikinci analiz sonucu elde edilen bulgular karşılaştırılmak suretiyle çalışmanın güvenirliliği/inanırlığı artırılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ilk kodlama ve analiz süreci Aralık-Ocak 2019'da ikinci kodlama ve analiz süreci Mayıs-Haziran 2020'de gerçekleştirilmiştir. Kodlar arası uyum yüzdesi Miles & Huberman formülü kullanılarak belirlenmiştir. Buna göre kodlar arası uyum değeri %99'dur. Verileri incelenme, ilk ve ikinci kodlama, kodlardan temalara ulaşma, temalar arası ağ kurma, bütünleştirme ve yorumlama aşamalarını titizlikle, bilimsel ve sistematik biçimde yürütülmüştür. Verilerin analiz süreci ayrıntılı şekilde açıklanmış sonuçlara nasıl ulaşıldığına ilişkin tüm boyutlar ortaya konulmuştur. Araştırma boyunca her aşamada uzman görüşüne başvurularak analiz sürecinin sarmal biçimde kontrolü sağlanmıştır. Ham veriler ve çözümlenmeler tekrar analiz yapılabilecek biçimde korunmuştur. Araştırmada ulaşılan bulgular bilimsel etik kurallarına uygun biçimde raporlaştırılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümünde araştırma verilerinin analiz ile ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Bulgular araştırma deseni, çalışma grubu, veri toplama yöntemi, veri toplama araçları, verilerin analizi ve geçerlik-güvenirlik olmak üzere altı başlık altında tablolar halinde sunulmuştur. Her bir tabloda yer alan bulgular açıklanarak doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Araştırma Deseni

İncelenen makalelerde kullanılan desen tercihlerine ilişkin ilişkin bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2.

Nitel Yöntemlerle Hazırlanan Makalelerin Desen Tercihi

Desen	Kod
Nitel araştırma	Nitel araştırma yaklaşımı
	Nitel araştırma modeli
	Nitel metodoloji
	Nitel araştırma yöntemi
	Nitel araştırma tekniği
	Nitel araştırma ilke ve uygulamaları
Betimleyici nitel araştırma	Betimleyici nitel araştırma deseni
	Betimsel ve nitel bir araştırma / çalışma
	Nitel verilerle çalışılmış betimsel bir araştırma
Temel nitel araştırma	Temel nitel araştırma yaklaşımı
	Temel nitel araştırma deseni
	Temel nitel araştırma türü
Durum çalışması	Nitel araştırma yöntemlerinden/yöntemlerle yürütülen durum çalışması modeli
	Nitel araştırma modellerinden durum çalışması
	Nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması yöntemi
	Nitel araştırma yöntemlerinden örnek olay yöntemi
	Nitel durum çalışması deseni
	Nitel araştırma desenlerinden durum deseni
	Tarama modelinde nitel araştırma yöntemi ve durum çalışması deseni
	Nitel bir çalışma ve durum çalışması deseni
Nitel araştırma desenlerinden durum/örnek olay çalışması	

	Nitel araştırma <i>metotlarından</i> durum çalışması <i>deseni</i>
	<i>Betimsel nitelikli</i> durum çalışması <i>deseni</i>
Çoklu durum	Nitel araştırma <i>yöntemlerinden</i> durum çalışması <i>deseni</i>
	<i>Nitel araştırma yöntemlerinden</i> çoklu durum çalışması
Bütüncül çoklu durum	Nitel araştırma <i>yöntemlerinden</i> bütüncül çoklu durum <i>deseni</i>
İç içe geçmiş çoklu durum	İç içe geçmiş çoklu durum <i>deseni</i>
Bütüncül tek durum	Temel nitel araştırma <i>yöntemlerinden</i> bütüncül tek durum <i>deseni</i>
	Durum çalışması <i>desenlerinden</i> bütüncül tek durum <i>deseni</i>
	Bütüncül tek durum çalışması <i>deseni</i>
	Durum çalışması <i>çeşitlerinden</i> bütüncül tek durum <i>desen çeşidi</i>
İç içe geçmiş tek durum	Nitel araştırma <i>yöntemlerinden</i> iç içe geçmiş tek durum <i>deseni</i>
	Durum çalışmasının iç içe geçmiş tek durum <i>deseni</i>
Özel durum	Nitel araştırma <i>desenlerinden</i> özel durum çalışması
	Nitel araştırma <i>yöntemlerinden</i> özel durum çalışması
	Nitel araştırmada özel durum çalışması <i>yöntemi</i>
Kesitsel durum	Kesitsel durum çalışması
Fenomenoloji (olgu)	Nitel araştırma <i>yöntemlerinden</i> görüngübilim <i>deseni</i>
	Nitel araştırma <i>yaklaşımlarından</i> olgubilim <i>deseni</i>
	Nitel araştırma <i>desenlerinden</i> fenomenolojik yaklaşım/ <i>deseni</i>
	Olgubilim (fenomenoloji) araştırma <i>deseni</i>
	<i>Desen</i> olarak fenomenolojik durum çalışması
	Nitel araştırma <i>deseni</i> , fenomenolojik araştırma <i>modeli</i>
Yorumlayıcı (hermeneutik)	Nitel araştırma <i>yöntemlerinden</i> yorumlayıcı araştırma <i>yaklaşımı</i>
	Nitel araştırma <i>yöntemlerinden</i> temel yorumlayıcı nitel araştırma <i>deseni</i>
Tarihsel araştırma	Nitel araştırma <i>yöntemlerinden</i> biri olan tarihsel araştırma
	Nitel araştırma <i>metotlarından</i> tarihsel araştırma <i>deseni</i>
Eylem araştırması	Nitel araştırma <i>yaklaşımının</i> bir <i>deseni</i> olan eylem araştırması
	Nitel araştırma <i>yöntemlerinden</i> eylem araştırması <i>deseni</i>
	Nitel araştırma <i>yöntemlerinden</i> eylem araştırması
	Eylem araştırması <i>modeli</i> ile desenleme
	Eylem araştırması <i>yaklaşımı</i>
	Eylem araştırması biçiminde/olarak <i>desenleme</i>
	Eylem araştırması özelliği taşıma
	Eylem araştırmasına uygun nitel bir çalışma
Katılımcı eylem	Araştırma <i>deseni</i> katılımcı eylem araştırması
Doküman analizi	Nitel yaklaşım çerçevesinde doküman incelemesi
	Araştırma <i>modeli</i> doküman incelemesine uygun
	Nitel araştırma olup doküman analizi <i>yöntemi</i>
	Nitel araştırma <i>yöntemlerinden</i> doküman analizi/inceleme <i>yöntemi</i>
	Nitel araştırma <i>yöntemlerinden</i> doküman incelemesi <i>teknik</i>
	Nitel araştırma <i>yaklaşımlarından</i> doküman analizi <i>teknik</i>
	Nitel araştırma <i>tekniklerinden</i> doküman incelenmesi
	Nitel veri toplama <i>teknik</i> ine göre belgesel (doküman) araştırma
	Nitel araştırma <i>yöntemi</i> doküman incelemesi <i>deseni</i>
	Nitel bir <i>yaklaşım</i> la, belgesel tarama <i>yöntemi</i>
	Doküman analizi/inceleme <i>çalışması</i>
Tarama	Nitel bir <i>yaklaşım</i> la gerçekleştirilen tarama <i>modeli</i>
	Nitel araştırma <i>desenini</i> içeren tarama <i>modeli</i>
	Nitel araştırma <i>yöntemlerinden</i> tarama <i>modeli</i>
	Nitel araştırma <i>yöntemini</i> esas alan genel tarama <i>modeli</i>
Tanımsız (belirtilmeyen)	

Tablo 2’de nitel yöntemle hazırlanan makalelerde kullanılan desenlere ilişkin bulgular sunulmuştur. Buna göre incelenen makalelerde kullanılan desenler: nitel araştırma / temel nitel araştırma, durum çalışması ve türleri (çoklu durum deseni, bütüncül tek durum deseni, özel durum çalışması deseni, iç içe geçmiş tek durum deseni, kesitsel durum çalışması deseni), fenomenoloji (olgubilim), yorumlayıcı (hermeneutik), doküman analizi, tarama, tarihsel, eylem araştırması ve katılımcı eylem araştırmasıdır. İncelenen makalelerde öne çıkan desenler durum çalışması ve temel nitel araştırmadır.

Tablo 2’ de dikkat çeken önemli bir nokta nitel veri toplama yöntemi olan doküman analizi ile nitel araştırma deseni olan tarama yönteminin çalışmalarda nitel desen olarak adlandırılması ve kullanılmasıdır. Bununla birlikte incelenen çalışmalarda araştırmacıların araştırma desenlerini tanımlama ve adlandırmada sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Tablo’da sunulduğu üzere incelenen makaleler arasında desen bilgisi verilmeyen çalışmalar bulunmaktadır. Bundan farklı olarak analizde desenlerine ilişkin hatalı ya da tutarsız bilgiler barındıran çalışmalar da görülmüştür. Örneğin M55’ de

desen tanımı ‘Bu çalışma temel nitel araştırma yöntemlerinden bütüncül tek durum deseni kullanılarak hazırlanmıştır.’ (M55) şeklinde ifade edilmiştir. Bu durum çalışmada kullanılan desenin nitelik bakımından problemliliği, bu yönüyle çalışmaların hata barındırdığı şeklinde yorumlanabilir

Çalışma Grubunun Belirlenmesi

İncelenen makalelerde kullanılan çalışma grubu belirleme yöntemlerine ilişkin bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.

Nitel Yöntemlerle Hazırlanan Makalelerin Çalışma Grubunun Belirlenmesi

Yaklaşım	Tür
Örnekleme türü eksik verilen	Tesadüfi/Seçkisiz olmayan örnekleme
	Uygun örnekleme
	Amaçlı (yargı) örnekleme yöntemi
	Benzeşik örnekleme
	Ölçüt örnekleme yöntemi
	Kolay ulaşılabilir durum örnekleme
	Kartopu örnekleme
Nitel örnekleme	Maksimum çeşitlilik örnekleme
	Amaçlı/amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme stratejisi/yöntemi/teknik
	Amaçlı örnekleme yöntemlerinden kritik durum örnekleme
	Amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik tekniği/yöntemi
	Amaçlı örnekleme yöntemlerinden/çeşitlilikten/biçimlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme tekniği
	Amaçlı örnekleme yöntemlerinden uygun/kazara/kolay ulaşılabilir durum örnekleme
	Amaçlı örnekleme tekniklerinden tipik durum örnekleme
	Amaca dayalı tipik durum örnekleme
	Amaçlı çalışma gruplarından uygun durum çalışma grubu
	Maksimum çeşitlilik sağlamak amacıyla kasıtlı olarak Katılımcı amaçlı olarak seçilmiştir
Çoklu örnekleme kullanan	Kolay ulaşılabilir durum örnekleme ve amaçlı örnekleme türlerinden maksimum çeşitlilik
	Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ve kolay ulaşılabilir örnekleme
	Amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme
	Amaçlı örnekleme tekniklerinden ölçüt temelli ve tipik durum örnekleme teknikleri
Yanlış ifade edilen/ Kullanılan	Amaçlı örnekleme ve küme örnekleme anlayışı
	Amaçlı örnekleme türlerinden uygun örnekleme
	Amaçlı rastgele örnekleme yöntemi
	Amaçlı örnekleme çeşitliliği sağlayacak şekilde rastgele örnekleme
Nicel örnekleme	Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme nitel analiz yöntemi
	Tesadüfi/Seçkisiz örnekleme
	Basit seçkisiz örnekleme
	Katmanlı seçkisiz örnekleme
Bilgi verilmeyen	Kümeleme örnekleme

Tablo 3’e göre incelenen makalelerin çalışma grubu belirlemede tesadüfi (seçkisiz) olmayan örnekleme ve türleri ile tesadüfi (seçkisiz) örnekleme türleri kullanılmıştır. Tesadüfi (seçkisiz) olmayan örnekleme türlerinden tercih edilen teknikler uygun örnekleme ve amaçlı örneklemedir. Amaçlı örnekleme ile çalışma grubu belirlenen makalelerde bu örnekleme ait kullanılan alt türler şunlardır: ölçüt örnekleme, kolay ulaşılabilir durum örnekleme, maksimum çeşitlilik, tipik durum örnekleme, kartopu örnekleme, kritik durum örnekleme, benzeşik örnekleme, amaçlı rastgele örnekleme. Bazı çalışmalarda ise örnekleme çeşitlenmesine gidilmiştir.

Tablo 3’te nicel araştırmalarda kullanılan örnekleme türlerinin tercih edildiğini görülmektedir. Bunlar, tesadüfi (seçkisiz) örnekleme türlerinden, seçkisiz (random/tesadüfi) örnekleme, basit seçkisiz örnekleme, katmanlı seçkisiz örnekleme, kümeleme örnekleme, kesitsel örneklemedir. Buna örnek olarak ‘Çalışmanın katılımcıları belirlenirken olasılık temelli örnekleme yöntemlerinden biri olan küme örnekleme yönteminden yararlanılmıştır’ (M48) ve ‘Araştırmacının çalışma evrenini, Türkiye’de eğitim yönetimi alanında yazılan ve geleneksel yönetim yaklaşımlarını (bilimsel yönetim, yönetim süreçleri ve bürokrasi) ele alan kitaplar oluşturmaktadır. Çalışma evreni, ulaşılabilir evren olup, araştırmacının doğrudan gözlem veya inceleme yapmasına ya da ondan seçilen bir örnek küme üzerinden inceleme yapmasına olanak vermektedir (M116)’ verilebilir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere incelenen çalışmalar arasında örneklem bilgisine yer verilmeyen makaleler bulunmaktadır. Çalışma grubunun araştırma amaçları doğrultusunda belirlendiği düşünüldüğünde, araştırma raporlarının yöntem kısmında bu bilginin verilmemesi ya da eksik verilmesi inanırlığı (iç geçerliliği) zayıflattığı şeklinde yorumlanabilir.

Veri Toplama Yöntemi

İncelenen makalelerde kullanılan veri toplama yöntemlerine ilişkin bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.

Nitel Yöntemlerle Hazırlanan Makalelerin Veri Toplama Teknikleri

Tema	Alt Tema	Kod	
Görüşme	Strateji	Veri toplama stratejisi olarak görüşme	
	Yöntem	Görüşme yöntemlerinden görüşme formu yaklaşımı	
	Teknik		Görüşme tekniği
			Nitel araştırma veri toplama tekniklerinden görüşme tekniği
			Yapılandırılmış derinlemesine bireysel görüşme tekniği
		Yaşam anlatısı tekniği	
	Yarı Yapılandırılmış	Yöntem	Nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi
			Yarı-yapılandırılmış görüşme yöntemi
		Teknik	Yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği
	Yapılandırılmış	Tür	Yarı yapılandırılmış görüşme türü
Teknik		Yapılandırılmış görüşme tekniği	
Odak Grup		Odak grup görüşmeler şeklinde/yoluyla	
	Yöntem		Doküman incelemesi/belgesel tarama yöntemi
			Veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi yöntemi
			Nitel araştırma yöntemlerinden belge incelemesi yoluyla
	Teknik		Veri toplama tekniğine göre belgesel (doküman) araştırma
			Doküman inceleme tekniği
	Diğer		Doküman incelemesi
Metafor	Yöntem	Metafor analiz yöntemi	
	Teknik	Yapılandırılmış metafor tekniği	
<i>Tanımsız (Belirtilmeyen)</i>			

Tablo 4'e göre veri toplama amacıyla görüşme, gözlem, doküman inceleme, metafor kullanıldığı, bununla birlikte veri toplama tekniği tanımsız (belirtilmeyen) çalışmaların da olduğu görülmektedir. Tabloya göre görüşme türlerinde yarı yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmış görüşme ve odak grup görüşme tercih edilen yöntemlerdir. Gözlem türlerinden ise yapılandırılmış gözlem veri toplama yöntemi olarak kullanılmıştır. Literatürde yer alan nitel veri toplama araçları gözlem, görüşme ve doküman incelemedir. Bu yöntemler kendi içinde farklılaşabilmektedir. Nitekim nitel araştırma doğası gereği esnek bir yapıya sahiptir. Ancak bulgular incelendiğinde çok sayıda makalede veri toplama yöntemine ilişkin doğrudan bilgi verilmediği, veri toplama araçları üzerinden açıklama yapıldığı görülmüştür. Bu bağlamda araştırmacıların bu konuda yeterince titiz davranmadıkları söylenebilir. Bir başka sorun ise veri toplama araçlarının tanımlanmasıyla ilgilidir. Örneğin; 'Verilerin toplanmasının ilk aşamasında çözümlenecek 100 yerli çocuk tiyatrosu metni literatür taraması ve uzman görüşü alınarak belirlenmiştir' (M28). Uzman görüşü veri toplama yöntemlerinin çalışmaya uygunluğunu belirleme ve çalışmanın tutarlılığının (iç güvenirliliğinin) sağlanması amacıyla başvuru bir yoldur.

Veri Toplama Araçları

Bu kısımda incelenen makalelerde kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bulgular sunulmuştur.

Tablo 5'e göre makalelerde kullanılan veri toplama araçları: odak grup görüşme, görüşme formu, yarı yapılandırılmış görüşme formu, yapılandırılmış görüşme formu, yapılandırılmamış görüşme soruları, doküman incelemesi, internet/dijital veri tabanı, öğrenci ürünleri/etkinlik kağıtları, öğrenci resimleri/çizimleri, öğrenci yansıma raporu, yansıtıcı günlük, kavram haritası, araştırmacı günlüğü, alan notları, video kayıtları, ses kayıtları, yansıtıcı düşünme formu, gözlem formu, yapılandırılmamış gözlem formu, metafor formu, bilgi formu, öz değerlendirme formu, değerlendirme formu, akran değerlendirme formu, görüş formu, tutum formu, algı formu form, anket, ölçek, mektup/kompozisyon, yapılandırılmış

test, açık uçlu sorular, rubrik, yaşam anlatısı /aktif ve metodik dinleme, sesli düşünme, sosyal medya grup paylaşımlarıdır.

Tablo 5.

Nitel Yöntemlerle Hazırlanan Makalelerin Veri Toplama Araçları

Tema	Alt Tema	Kod		
Nitel veri toplama araçları	Görüşme	Odak grup görüşmeleri		
		Yapılandırılmamış görüşme soruları		
	Gözlem	Yapılandırılmamış gözlem		
		Form	Görüş ve kişisel bilgi yazılabilecek form	
	Araştırmacı ürünleri	Form	Görüşme formu	
			Yarı-yapılandırılmış görüşme formu	
			Yapılandırılmış görüşme formu	
			Açık uçlu sorulardan oluşan yapılandırılmış görüşme formu	
			Öz değerlendirme formu	
			Değerlendirme formu	
			Yansıtıcı değerlendirme formu	
			Akran değerlendirme formu	
			Açık uçlu sorudan oluşan görüş formu	
			Açık uçlu soruların yer aldığı bilgi formu	
			Algı inceleme formu	
			Açık uçlu sorudan oluşan algı formu	
			Yetişkin eğitimi ve hayat boyu öğrenme formu	
			Değer İnceleme Formu	
			Resim inceleme formu	
			Araştırmacı ürünleri	Form
Uygulayıcı öğretmen gözlem notları				
Katılımcı ürünleri			Form	Araştırmacı günlükleri
	Öğrenci ürünleri/dokümanları/Çalışma kağıtları / etkinlik kâğıtları			
	Öğrenci projeleri /Öğrenci ödevleri			
	Çocuklar tarafından çizilen doğa resimleri			
	Öğrenci yansıtma raporu			
	Yansıtıcı günlük/Bireysel öğrenme günlüğü			
	Mektup			
	Kompozisyon			
	Rol yaprakları değerlendirme			
	Kavram haritası tamamlama			
Açık uçlu sorular	Form	Ders kitabından metin		
		Sesli düşünme		
Sınav kağıtlar	Form	Kendi el yazılarıyla cevapladıkları açık uçlu sorular		
		Amaca bağlı olarak verilen açık uçlu sorular		
Test	Form	Yazılı sınav kağıtları		
		Öğrenci hatalarını saptamak için test		
		Orantısız akıl yürütme testi		
		Yapılandırılmış bir test		
		Konu alan bilgisi testi		
		Bir bilim insanı çiz testi		
		Kapalı uçlu sorular		
		Doküman	Dijital tabanı	Scopus çevrimiçi tarama
				YÖK tez, ProQuest, Dissertations & Theses Global
				Dergipark
Doküman	Sosyal medya Basılı yayın	İki farklı tartışma forumu		
		Öğretim Programı		
		Dönemin gazete ve dergileri		
		Ders kitabı inceleme		
Nicel veri toplama araçları	Anket	Açık uçlu sorulardan oluşan bir anket		
		Araştırmacılar tarafından hazırlanan anket		
		Ölçek		
		Dört soruluk ölçek		
Nicel veri toplama araçları	Anket	Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği		
		Rubrik		
Nicel veri toplama araçları	Anket	Birinci el tarihi kaynak analizi değerlendirme rubriği		

Araştırmada bazı makalelerde veri toplama araçlarının çeşitlendirildiği görülmüştür. M45’ de ‘...yansıtıcı günlük, öz değerlendirme formu, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve akran

değerlendirme formu' kullanıldığı belirtilmiştir. Bazı çalışmalarda ise nicel araştırmalarda kullanılan anket, ölçek vb. araçların tercih edildiği belirlenmiştir. Bulguya ilişkin doğrudan alıntı şöyledir: '... 'Okuma Alışkanlığını Belirleme Anketi' ve ... 'Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği' kullanılmıştır. Ayrıca yapılan her okuma çemberi etkinliği sonunda öğretmen adaylarının okuma çemberinde yapılan etkinliklerde başarılı olup olmadığını belirlemek için düzenlenen 'okuma çemberlerini değerlendirme' ve 'öz değerlendirme' formları kullanılmıştır' (M31).

İncelenen makalelerin bir kısmında veri toplama araçlarına ilişkin kuramsal, açıklayıcı ve net bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bulguya örnek olarak 'Uzman öğretim üyesiyle ortak fikir sonucunda, ortaokul altıncı sınıf öğrencilerine kompozisyon yazdırılmasına karar verilmiştir.' (M29) ifadesi gösterilebilir. Veri toplama yöntemleri ve veri toplama araçlarına ilişkin bulgular birlikte değerlendirildiğinde incelenen bu nitel çalışmaların tutarlılık (iç güvenilirlik) şartını sağlamada sorunlu olduğu söylenebilir.

Veri Analizi

Bu kısımda incelenen makalelerde kullanılan veri analizi tekniklerine ilişkin bulgular sunulmuştur.

Tablo 6.

Nitel Yöntemlerle Hazırlanan Makalelerin Veri Analizi Tercihleri

	Tema	Alt tema	Kod
Nitel veri analizi	Tümdengelsel analiz	İçerik analizi	Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi <i>yöntemi</i>
			Nitel veri <i>analiz tekniklerinden</i> içerik analizi <i>teknigi</i>
			İçerik çözümlenmesi türlerinden kategorisel çözümleme <i>teknigi</i>
	Diğer	Kategorisel çözümleme	Kategorisel içerik analizi <i>yöntemi</i>
			Kategorisel analiz <i>çeşidi</i>
			İçerik analizi kapsamında tematik analiz <i>teknikleri</i>
			Tematik analiz <i>yöntemi</i>
Tümevarımsal analiz	Betimsel analiz	Belirlenmiş kategorilere uygun betimsel analiz <i>teknigi</i>	
Diğer	Betimsel analiz	Betimsel analiz <i>yöntemi</i>	
		Doküman analizi	Doküman analizi <i>teknigi</i>
		Bibliyometrik analiz	<i>Veri analizi tekniği olarak</i> bibliyometrik analiz
		Eleştirel söylem analizi	Eleştirel söylem analizi <i>yaklaşımı</i>
		Metafor analizi	Metafor analizi <i>yöntemi</i>
Nicel veri analizi	Betimsel istatistik	Fenomenolojik veri analizi	Fenomenolojik veri analizi <i>teknigi</i>
		frekans ve yüzde	İçerik analizi kapsamında <i>frekans ve yüzde</i>
			Temel betimsel analiz teknikleri / Betimsel istatistikî yöntemler
			<i>Tercih edilen değerlerin frekansı</i>
	Tanılayıcı analiz	Tanılayıcı analizler şeklinde	
	Rubrik	Kavram haritalarından elde edilen cevaplar rubrikler yardımıyla	
Bilgi verilmeyen			

Tablo 6'ya göre nitel makalelerde tercih edilen analiz teknikleri şunlardır: İçerik analizi (tümdengelsel analiz), betimsel analiz (tümevarımsal analiz), doküman analizi, bibliyometrik analiz, eleştirel söylem analizi, metafor analizi, betimsel istatistik/frekans ve yüzde, fenomenolojik veri analizi, rubrik, tanılayıcı analiz. Bu analiz çeşitliliği içerisinde öne çıkan veri analizi türleri içerik analizi (tümdengelsel analiz) ve betimsel analiz (tümevarımsal analiz) olmuştur. İncelenen makaleler içinde nitel veri analiz teknikleri ile nicel analiz tekniklerinin de kullanıldığı da görülmüştür. Örneğin; M63' de veri toplama aracı olarak 'Yapılandırılmış görüşme formu, öğrenci günlükleri, ölçme değerlendirme rubriği ve öğrencilerin somut çalışmaları' kullanılmış '...tercih edilen değerlerin frekansı hesaplanmıştır. ...betimsel analiz ...sınıflandırılmış ve sayısal hale dönüştürülmüştür' betimsel analizle çözümlenen veriler betimsel istatistikle nicel veriye dönüştürülmüştür.

İçerik analizi ile elde edilen verilerin nicele dönüştürülmesine örnek olarak ise; 'içerik çözümlenmesi ile çözümlenmiş ve elde edilen sonuçlar betimsel istatistikî yöntemler (frekans ve yüzde) kullanılarak sunulmuştur' (M91) verilebilir. İncelenen makaleler arasında verilerin analizine ilişkin kuramsal, açıklayıcı ve net bir bilgi verilmeyen çalışmalar da bulunmaktadır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Bu kısımda incelenen makalelerde geçerlik-güvenirlik çalışmalarına ilişkin bulgular sunulmuştur.

Tablo 7.

Nitel Yöntemlerle Hazırlanan Makalelerde Geçerlik-Güvenirlik Çalışmaları

Tema	Alt Tema	Kod
İnanırlılık İç-geçerlik	Desen	Amaca uygun örneklem belirleme
		Veri çeşitliliği sağlama / Çok kaynaktan veri toplama
	Çalışma grubu	Katılımcıların ayrılma özgürlüğü
		Katılımcı teyidi
		Katılımcı isimleri yerine kodlar kullanılması
		Video ve ses kayıtları için katılımcılardan izin alma
		Uzun süreli etkileşim
	Veri Analiz	Analizci üçgenlemesi
		Negatif durum analizi
		Karşılaştırmalı analiz
Süreç	Araştırma sürecine yönelik ayrıntılı betimler	
	Öznel yargılardan ve varsayımlardan uzak olmaya özen gösterme	
	Bilimselliğe dikkat edilmesi	
Tutarlılık İç-güvenirlik	Araştırmacı	Araştırmacı rolünü açıklama
		Alan uzmanı iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı analiz
	Araştırmacı çeşitlemesi	Üç ayrı uzman tarafından kodlama
		Kodlayıcılar arası tutarlık
		Bağımsız kontrollerle araştırmacılar arası iç denetim
	Veri analizi	Verilerin çözümlenmesinde çeşitlemeye başvurulması
		Kod kategori uyumu dikkate alma
		Verilerin farklı zamanlarda tekrar incelemesi
		Analizin nicel olarak desteklenmesi
		Veriler sayısallaştırıp frekans (f) ve yüzdeleri (%) hesapla
Bulgular	Bulgular ve yorumlar arasındaki ilişkilerin tutarlılığı	
	Temaları heterojenlik ölçütleri dikkate alarak değerlendirme	
	Katılımcı ifadelerinden birebir doğrudan alıntı	
Uzman görüşü	Bulgu-sonuç karşılaştırılmasında uzman görüşüne başvurma	
Aktarılabirlik Dış-geçerlilik	Araştırmanın veri kaynağı olan katılımcıların özelliklerini verme	
	Araştırma süreci hakkında ayrıntılı tanımlama	
	Araştırmanın veri toplama ve analiz yöntemi tanımlama	
	Kavramsal çerçeveyi ayrıntılı bir şekilde tanımlanma	
	Ham veri arşivleme ve denetime açık olma	
Teyit edilebilirlik Dış- güvenirlik	Verilerin toplanıp analiz edilmesinde tarafsız davranmaya çalışma	
	Araştırma sonuçlarına hakkında uzman / araştırmacı görüşü alma	
	Gerekli düzeltmeler ve raporlama	
Bilgi verilmeyen		

Tablo 7'ye göre makalelerin geçerlik-güvenirlik çalışmaları inandırıcılık, tutarlılık, aktarılabirlik, teyit edilebilirlik temaları altında toplanmıştır. İnanırıcılık temasını oluşturan bulgular incelendiğinde, amaca uygun örneklem belirleme, uzun süreli etkileşim, katılımcıların ayrılma özgürlüğü, katılımcı teyidi, analizci üçgenlemesi, negatif durum analizi, karşılaştırmalı analiz gibi yöntemlerle inandırıcılığın sağlanmaya çalışıldığı görülmüştür. Bu temaya ilişkin doğrudan alıntı şöyledir: '...Uzun süreli etkileşim, katılımcıların ayrılma özgürlüğü, verilerin çözümlenmesinde çeşitlemeye başvurulması, araştırma sürecine yönelik ayrıntılı betimler...' (M1). Tutarlılık temasının oluşturan bulgular incelendiğinde, verilerin çözümlenmesinde çeşitlemeye başvurulması, uzman görüşü, bulgular ve yorumlar arasındaki ilişkilerin tutarlılığı, temaları heterojenlik ölçütleri dikkate alarak değerlendirme, kod kategori uyumu dikkate alma, veriler sayısallaştırıp frekans (f) ve yüzdeleri (%) hesapla, analizin nicel olarak desteklenmesiyle araştırma güvenirliliğini artırmaya çalışma, katılımcı ifadelerinden birebir doğrudan alıntı gibi yöntemlerle tutarlılık kazandırılmaya çalışıldığı belirlenmiştir. Bu temaya örnek olarak; '...kategorilere ait frekanslar ve yüzdeler verilerle analizin nicel olarak desteklenmesiyle araştırmanın güvenirliliği artırılmaya çalışılmıştır.' (M129) verilebilir. Aktarılabirlik temasında, araştırmanın veri toplama ve analiz yöntemi tanımlama, verilerin analizinde kullanılan kavramsal çerçeve ayrıntılı bir şekilde tanımlanma vb. çalışmalarla aktarılabirliğin sağlanmaya çalışıldığı görülmüştür. Bu temaya ilişkin doğrudan alıntı şöyledir: 'Araştırmanın dış geçerliliği için mesleklerinin ilk yılını çalışan öğretmenler ve farklı hizmet yıllarına sahip öğretmenler amaca uygun olarak seçilmiştir' (M111). Teyit

edilebilirlik Ham verilerin arşivlenmesi ve gerekli görüldüğü takdirde denetime açık olması, verilerin toplanıp analiz edilmesinde tarafsız davranmaya çalışma, araştırma sonuçlarına hakkında uzman / araştırmacı görüşü alma, gerekli düzeltmelerden sonra analiz son haline getirilerek raporlaştırılmıştır. Bu temaya örnek olarak ise; ‘Araştırmanın dış güvenilirliğini (teyit edilebilirliğini) artırmak amacıyla da bir fen eğitimcisi bu çalışmanın ham verilerini, yöntemini ve bulgularını tutarlık bakımından incelenmiştir’ (M137) verilebilir.

Geçerlik-güvenirliğe ilişkin bulgular genel olarak değerlendirildiğinde bazı makalelerde sadece kodlayıcılar arası uyum değerinin verilmekle yetinildiği araştırma sürecine ilişkin bilgi verilmeyeceği görülmüştür. Bunun dışında azımsanmayacak sayıda makalede geçerlik ve güvenilirliğe ilişkin bilgiye yer verilmemiş olması bu çalışmaların nitelik bakımından.

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımına sahip makalelerin nitelik düzeylerini belirleme ve metodolojik analizine odaklanılmıştır. Bu amaç çerçevesinde incelenen makaleler araştırma deseni, çalışma grupları, veri toplama yöntemleri veri toplama araçları ile geçerlik-güvenirlik özellikleri bakımından değerlendirilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımına sahip makalelerin nitelik düzeylerini belirleme ve metodolojik analizine odaklanılmıştır. Bu amaç çerçevesinde incelenen makaleler araştırma deseni, çalışma grupları, veri toplama yöntemleri veri toplama araçları ile geçerlik-güvenirlik özellikleri bakımından değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen makalelerde araştırma konuları bağlamında farklı nitel desenlerin kullanıldığı belirlenmiştir. Bu desenler nitel araştırma/temel nitel araştırma, durum çalışması (çoklu durum deseni, bütüncül tek durum deseni, özel durum çalışması deseni, iç içe geçmiş tek durum deseni, kesitsel durum çalışması deseni), fenomenoloji/olgubilim, yorumlayıcı/hermeneutik, doküman analizi, tarama, tarihsel, eylem araştırması ve katılımcı eylem araştırmasıdır. İncelenen makalelerin önemli bir kısmında; kullanılan desenlerin seçilme nedeninin yeterince açıklanmadığı, desenlerin yanlış isimlendirildiği, desene ilişkin kuramsal açıklamaların eksik ya da hatalı olduğu ve hatta bazı çalışmalarda desen bilgisine dahi yer verilmediği görülmüştür. İncelenen çalışmalardan pek azı literatüre uygun bir metodolojiye sahiptir. İlgili literatürde nitel araştırma desenlerinin çeşitliliği dikkat çekici düzeydedir. Araştırmacılar tarafından farklı sınıflama ve tipolojiler oluşturulmuş (Creswell, 2018) ancak desenler üzerinde tam bir uzlaşma sağlanamamıştır (Miles ve Huberman, 2016). Bunun başlıca nedeni farklı desenlerin birleştirilerek yeni başlık altında kullanılabilmesidir (Patton, 2018). Tüm bu çeşitliliğe rağmen bazı yaklaşımlar diğerlerine göre daha fazla ön plana çıktığı görülmektedir (Creswell, 2018; Merriam, 2018). Durum çalışması (Creswell, 2018; Glesne, 2015; Denzin ve Linkoln, 2018; Saldana, 2011; Stake, 1995; Yin, 2018), etnografi (Creswell, 2018; Glesne, 2015; Patton, 2018; Strauss ve Corbin, 1998), fenomenoloji (Creswell, 2018; Patton, 2018; Strauss ve Corbin, 1998), kuram oluşturma (Creswell, 2018; Glesne, 2015; Denzin ve Linkoln, 2018; Morse, 2016; Patton, 2018; Saldana, 2011; Strauss ve Corbin, 1998) eylem araştırması (Glesne, 2015; Merriam, 2018) gibi. Bu çalışmada nitel literatürde yer almayan desenlerin araştırma deseni olarak kullanıldığı, var olan desenlerin kullanımının da hatalar barındırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda araştırmacıların nitel araştırma bilgilerinde eksiklerin olduğu söylenebilir.

Araştırmanın örneklem seçimine ilişkin sonuçlarına göre nitel çalışmalarda örneklem yönelimi tesadüfi olmayan örnekleme türlerinden, uygun örnekleme ve amaçlı örneklemedir. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ise ölçüt örnekleme, kolay ulaşılabilir durum örnekleme, maksimum çeşitlilik, ön plana çıkan tekniklerdir. Araştırmada bazı çalışmalarda örneklem çeşitlemesine gidildiği görülmüştür. Çeşitleme, yöntemleri birleştirerek çalışmayı güçlendirir (Patton, 2018). İncelenen makalelerin bazılarında nicel araştırmalarda kullanılan örneklem türlerinin tercih edildiği belirlenmiştir. Nitel araştırmacılar ne rastgele seçimi anlamlı kılacak kadar büyük grupla çalışırlar ne de genelleme yapmayı amaçlarlar (Glesne, 2015). İstatistiksel anlamda genelleme nitel araştırmaların bir özelliği olmadığı için olasılıklı örnekleme nitel araştırmalarda gerekli değildir (Merriam, 2018). Yorumlayıcı gelenekte araştırmacılar her durumu amaçlı olarak seçerler (Creswell, 2017a; Patton, 2018). Bu yüzden en uygun örnekleme stratejisi olasılıksız örneklemedir. Bunun en yaygın biçimi de amaçlı örneklemedir (Patton, 2018). İncelenen makalelerde arasında örnekleme bilgisi verilmeyen çalışmalar bulunmaktadır. Araştırmacının bir problemi en iyi aydınlatması örneklem seçimine bağlıdır. Bu seçim bir bakıma

ulaşacağı sonuçları ve bunlar konusunda ne kadar güven duyulacağını sınırlandırır. Bu bağlamda örnekleme yani veri toplamayı sınırlandırma analiz için önemli bir basamaktır (Maxwell, 2018; Merriam, 2018; Miles ve Huberman, 2015).

Araştırmanın veri toplama yöntemlerine ilişkin sonuçlarına göre nitel çalışmaların veri toplama yöntemleri: yarı yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmış görüşme ve odak grup görüşme, gözlem, yapılandırılmış gözlem, doküman inceleme, literatür tarama, belgesel tarama, metafor analiz yöntemi, yapılandırılmış metafor tekniği, internet, uzman görüşüdür. İncelenen makalelerde belli bir kısmında veri toplama yöntemleri, veri toplama araçları ve veri toplama araçlarının geliştirilme süreçlerine ait kavramların birbirinin yerine kullanıldığı görülmüştür (metafor analiz yöntemi, yapılandırılmış metafor tekniği, internet, uzman görüşü vb.). Bununla birlikte makalelerin çoğunda veri toplama yöntemine ilişkin doğrudan bilgi verilmeden veri toplama araçları üzerinden açıklamaya gidilmiştir. Veri toplama yöntemi terim olarak araştırmacının araştırma sorularını cevaplayabilmek için nasıl veri topladığını belirtir (Christensen, Johnson ve Turner 2015). Başka bir ifade araştırma soruları ve araştırma stratejisi hakkındaki kararlara bağlı olarak en uygun yöntemin hangisi olduğu sorusunu sormaktır (Robson, 2017).

Araştırmanın veri toplama araçlarına ilişkin sonuçlarda bazı çalışmalarda veri toplama araçlarının çeşitlendirildiği görülmüştür. Çeşitleme idealdir (Patton, 2018). Bazı çalışmalarda ise nicel araştırmalarda kullanılan anket, ölçek vb. araçların tercih edildiği belirlenmiştir. Miles ve Huberman (2015, s.35)'göre önceden desenlenmiş ve yapılandırılmış araçlar araştırmacıda sahaya dönük körlük oluşturur. Genellikle bağlamdan uzak olup evrensellik, tek biçimlilik ve karşılaştırılabilirlik gibi önceliklerin peşine düşer. Saha çalışması notlar almayı, olayları kaydetmeyi (sohbetler, toplantılar), belge toplamayı (doküman, ürün, eser) içerir. İncelenen makalelerin bazılarında veri toplama araçlarına ilişkin kuramsal, açıklayıcı ve net bir bilgiye ulaşılamamıştır. Veri toplama yöntemleri ve veri toplama araçlarına ilişkin bulgular birlikte değerlendirildiğinde incelenen bu nitel çalışmaların tutarlılık (iç güvenilirlik) şartını sağlamada sorunlu olduğu söylenebilir. Araştırmanın veri analizine ilişkin sonuçlarına göre nitel çalışmalarda en sık kullanılan analiz tekniği içerik analizi (tümdengelsel analiz) ve betimsel analizdir (tümevarımsal analiz). İncelenen bazı çalışmalarda nitel veri analiz teknikleri ile nicel analiz tekniklerinin de kullanıldığı görülmüştür. Bu nicel veri toplama araçları kullanımının doğal bir sonucudur. İncelenen bazı makalede veri analizine ilişkin bilgiye ulaşılamamıştır.

Araştırmanın geçerlik-güvenirlik yönelimlerine ilişkin sonuçlarına göre nitel araştırmalarda inandırıcılık, tutarlılık, aktarılabilirlik, teyit edilebilirlik sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak bazı makalelerde sadece kodlayıcılar arası uyum hesaplamasına gidildiği geçerlik-güvenirlikle ilgili açıklama yapılmadığı belirlenmiştir. Bunların dışında önemli sayıdaki makalede geçerlik güvenirlğe ilişkin bulguya ulaşılamamıştır. Nitel araştırmalarda geçerlik belirli süreçler vasıtasıyla bulguların doğruluğu için araştırmacı kontrolünü ifade ederken nitel güvenilirlik, farklı projeler ve araştırmacılar açısından araştırmacının yaklaşımının tutarlılığını işaret etmektedir (Creswell, 2017a).

Elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde nitel yaklaşımı benimseyen araştırmacıların önemli bir kısmının bu yaklaşıma ilişkin kavram yanlışlarının olduğu; çalışmaların yöntem bölümlerinin metodolojik ve niteliksel olarak sorunlar barındırdığı dolayısıyla çalışmaların doğru biçimde yapılandırılmadığı söylenebilir. Bu sonuçlar odağında nitel araştırma yöntemlerini kullanacak araştırmacılara ilgili literatürü karşılaştırmalı olarak incelemeleri önerilebilir. Temel kaynaklara inilerek nitel paradigmanın araştırmacılara sağladığı çeşitlilik, esneklik ve derinlik içselleştirilebilir. Bununla birlikte tecrübe kazanmaya yönelik pilot çalışmalar planlanabilir. Böylece daha nitelikli ve sistematik çalışmaların yapılandırılması sağlanabilir.

Kaynakça

- Arthur, J., Waring, M., Coe, R., & Hedges L. V (2017). *Eğitimde araştırma yöntemleri ve metodolojileri* (A. Erözkan ve E. Büyüköksüz, Çev. Ed.). Ankara: Anı Yayınları.
- Audi, R. (2018). *Epistemoloji -Bilgi teorisine çağdaş bir giriş* (H.Y. Başdemir, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Abbott, A. (2013). *Disiplinlerin kaosu* (S. Gürses, Çev.). İstanbul: Küre Yayınları
- Baert, P. (2017). *Sosyal bilimler felsefesi: Pragmatizme doğru* (Ü. Tatlıcan, Çev.). İstanbul: Küre Yayınları.
- Benton, T., & Craib, I., (2018). *Sosyal bilim felsefesi -Toplumsal düşüncenin felsefi temelleri* (Ü. Tatlıcan ve B. Binay, Çev.). Bursa: Sentez Yayınları.

- Berg, B., & Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemler* (H. Aydın, Çev.Ed.). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Best, J. W., & Kahn, J. K. (2017). *Eğitimde araştırma yöntemleri* (O. Köksal, Çev.Ed.). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Cevizci, A. (2014). *Felsefe tarihi -Thales'ten Baudrillard'a* (5. Baskı). İstanbul: Say Yayınları.
- Creswell, J. W. (2017a). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (S.B. Demir, Çev.Ed.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2017b). *Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri* (H. Özcan, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri -Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.Ed). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., & Turner L. A. (2015). *Araştırma Yöntemleri Desen ve Analiz*. (A. Aypay Çev.Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y.S. (2018). Introduction: The discipline and practice of qualitative research. *The SAGE Handbook of qualitative research* (5th ed., pp 29-55). Thousand Oaks, California: Sage Publication.
- Charmaz, K (2015). *Gömülü (grounded) teori yapılandırması – Nitel analiz uygulama rehberi* (R. Hoş, Çev.Ed). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Fay, B. (2017). *Çağdaş sosyal bilimler felsefesi -Çok kültürlü bir yaklaşım* (İ. Türkmen, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Frank, P. (2017). *Bilim felsefesi bilim ile felsefe arasındaki bağ* (D. Kadioğlu, Çev.). İstanbul: Ay Yayınları.
- Glesne, C. (2015). *Nitel araştırmaya giriş* (A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu, Çev.Ed.). Ankara: Anı Yayınları.
- Gillies, D. (2018). *Yirminci yüzyılda bilim felsefesi dört ana tema* (M. Tuncel). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Gimbel, S. (2017). *Bilimsel yöntemin izinde -Bilim felsefesinin öğretilmesinde yeni bir yaklaşım* (Ö. Ünlü, Çev.). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Gordon, S. (2015). *Sosyal bilimlerin tarihi ve felsefesi* (H. Kösebalaban ve Ü. Tatlıcan, Çev.). İstanbul: Küre Yayınları.
- Guénon, R. (1990). *Niceliğin egemenliği ve çağın alametleri* (M. Kanık, Çev.). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Habermas, J. (2011). *Sosyal bilimlerin mantığı üzerine* (M. Tüzel, Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Johnson, B. & Christensen, L. (2017). *Educational research quantitative, qualitative, and mixed approaches* (6th ed.) Thousand Oaks, California: Sage Publication.
- Kuhn, T.S. (2019). *Bilimsel devrimin yapısı* (N. Kuyaş, Çev.). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Lecourt, D. (2013). *Bilim felsefesi* (I. Ergüden, Çev.). Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.
- Mason, S.F. (2019). *Bilimler tarihi* (U. Daybelge, Çev.) Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Maxwell, J. A. (2018). *Nitel araştırma tasarımı -Etkileşimli bir yaklaşım* (M. Çevikbaş, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Mengüşoğlu, T. (2017). *İnsan felsefesi*, (2. basım). İstanbul: Doğu Batı Yayınları
- Merriam, S.B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Miles, M.B. & Huberman, A.M. (2016). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba Altun ve A. Ersoy, Çev.Ed). Ankara: Pegem Akademi.
- Morse, J. M. (2016). *Developing grounded theory the second generation*. New York: Routledge.
- Moses, J.W & Knutsen, T.L. (2020). *Bilimin yolları -Toplumsal ve siyasal araştırmalarda rakip metodolojiler*. (K. İlbaşı ve E.B. Ersöz). İstanbul: Küre yayınları.
- Neuendorf, K. A. (2017). *The content analysis guidebook*. (2th ed.). Thousand Oaks, California: SAGE Publications.
- Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal araştırma yöntemleri -Nitel ve nicel yaklaşımlar 2.cilt* (S. Özge, Çev.). Ankara: Siyasal Yayınevi
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bürün ve S.B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Popper, K. R. (2019). *Bilimsel araştırmanın mantığı* (İ. Aka ve İ. Turan, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Porta, D. (2019). Karşılaştırmalı analiz: Vaka-yönelimliye karşı değişken-yönelimli araştırma (S. Gürses, Çev.). D. della Porta ve M. Keating (Ed.). *Epistemolojik bir giriş. Sosyal bilimlerde yaklaşımlar ve metodolojiler çoğulcu bir perspektif* (s. 241-269) içinde. İstanbul: Küre Yayınları.
- Porta, D. & Keating, M. (2019). Sosyal bilimlerde kaç yaklaşım var? (S. Gürses, Çev.). D. della Porta ve M. Keating (Ed.). *Epistemolojik bir giriş. Sosyal bilimlerde yaklaşımlar ve metodolojiler çoğulcu bir perspektif* (s. 38-60) içinde. İstanbul: Küre Yayınları.
- Robson, C. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri gerçek dünya araştırmaları* (Ş. Çımkır ve N. Demirkasımoğlu, Çev. Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Punch, K. F. (2016). *Sosyal araştırmalara giriş nicel ve nitel yaklaşımlar* (D. Bayrak, H.B. Arslan ve Z. Akyüz, Çev.). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Russell, B. (2019). *Bilimsel bakış* (F. Sezer, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Saldana, (2011). *Fundamentals of qualitative research*. Oxford: Oxford University Press.
- Sayer, A. (2019). *Sosyal bilimlerde yöntem -Realist bir yaklaşım* (S. Gürses, Çev.). İstanbul: Küre Yayınları.
- Silverman, D. (2019). *Nitel verileri yorumlama* (E. Dinç, Çev.Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Stake, R. (1995). *The arts of case study research*. Thousand Oaks, California: Sage Publication.
- TR Dizin Dergi Listesi (2019, 2 Kasım). Erişim adresi: <https://trdizin.gov.tr/statistics/listAcceptedJournals.xhtml>
- Weber, M. (2017). *Sosyal bilimler metodolojisi*. (V. S. Öğütle, çev.). İstanbul: Küre Yayınları
- Whitfield, P. (2018). *Batı biliminde dönüm noktaları*. (S. Uslu, Çev.) İstanbul: Küre Yayınları
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2017). *Durum çalışması araştırması uygulamaları* (İ. Günbayı, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Extended Abstract

Introduction

This study focuses on determining the qualification levels and methodological analysis of articles with a qualitative research approach. The main purpose of this research is to reveal how the method part of the articles that are stated to be made with qualitative research method is explained. In this way, it is aimed to have an idea about the quality levels and method analysis of the articles. Considering the increasing interest in qualitative approach in educational research and the problems that researchers experience in the application process of the method, this study is important in terms of providing synthesis information about the field. In this context, methodological analysis of articles prepared using qualitative research methods was made.

Methodology

Qualitative research approach is more suitable for the essence of social research thanks to its originality and flexibility. The study in which the qualitative approach is adopted has single-case embedded design. It is 187 articles prepared in qualitative approach, published in the first issue of 2019 journals and social sciences journal published in TR Directory Social and Humanities Database Journal List, which is determined by maximum variation sampling and criterion sampling techniques, which are among the sampling types for study groups. Study data were analyzed by descriptive analysis and content analysis. Inclusion and exclusion criteria were determined in determining the research working group, and data were collected from journals with different characteristics in the context of these criteria. In this way, the data source has been diversified. The articles reviewed were accessed through the journals they were published in, and their originality was confirmed. The method parts of the examined articles were carefully read by the researcher. The data obtained were coded in accordance with the thematic data form prepared by the researcher. The data analyzed and arranged in a thematic framework were recorded in computer environment. It was aimed to provide a comprehensive and holistic analysis by using descriptive analysis and content analysis together in the analysis of the data. The study was suspended for more than three months, and the method sections of the articles were carefully read, the data was

coded, and the entire analysis process was repeated, as in the first analysis phase. The reliability / credibility of the study was tried to be increased by comparing the findings obtained from the first and second analysis. The first coding and analysis process of the study was carried out in December-January 2019, the second coding and analysis process was carried out in May-June 2020. Percentage of agreement between codes was determined using the Miles & Huberman formula. Accordingly, the integrity value between codes is 99%. Data analysis, first and second coding, accessing from codes to themes, networking between themes, integration and interpretation were carried out meticulously, scientifically, and systematically. The analysis process of the data was explained in detail, and all dimensions of how the results were reached were revealed. Throughout the research, the analysis process was spirally controlled by consulting experts at every stage. Raw data and analysis are preserved for re-analysis. Findings obtained in the research were reported in accordance with scientific ethical rules.

Findings and Discussion

It was determined that different qualitative designs were used in the articles examined within the scope of the study. In most of the articles examined, sufficient explanation was not given regarding the pattern used. In some studies, designs have been misnamed. Theoretical explanations of the pattern are incomplete or inaccurate. However, some studies did not include pattern information. In the examined articles, it was seen that the concepts of data collection methods, data collection tools and the development processes of data collection tools were used interchangeably. In the results of the research data collection tools, it was seen that the data collection tools were diversified. However, in some of the reviewed articles, theoretical, explanatory, and clear information about data collection tools could not be reached. In some of the studies examined, it was seen that quantitative analysis techniques were used together with qualitative data analysis techniques. This is a natural consequence of the use of quantitative data collection tools. In some of the articles examined, information on data analysis was not available. It was determined that there were problems in terms of compliance with qualitative research methods in a significant part of the articles examined. This situation can be interpreted that the studies are not qualitatively sufficient.

---

*Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan ederler.